

درس خارج فقه حضرت آیت الله مسینی بوشهری (دامت برکاته)

موضوع کلی: فصل فی غسل الجنابة

تاریخ: ۱۵ دی ۱۳۹۹

موضوع جزئی: شک در متعلق منی خارج شده

مصادف با: ۲۰ جمادی اول ۱۴۴۲

سال تحصیلی: ۱۴۰۰-۱۳۹۹

جلسه: ۵۴

«الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد وآله الطاهیرین و اللعن علی اعدائهم اجمعین»

خلاصه جلسه گذشته

بحث در فرع دوم از مسأله ۶۴۱ بود. عرض شد که به نظر مرحوم سید (ره)، اگر شخصی شک کند که منی ای که در لباسش مشاهده کرده است، مربوط به خود اوست یا از شخصی دیگر است، واجب نیست که غسل کند، هر چند که احتیاط [مستحب] این است که غسل کند، خصوصاً اگر آن منی در لباسی مشاهده شود که مختص به خود اوست.

دلیل حکم مذکور، این بود که شخص مورد نظر، به جنابت خودش علم ندارد، بلکه شک دارد که آیا منی ای که مشاهده کرده است متعلق به خودش است یا متعلق به دیگری است لذا به شکش اعتنا نمی‌کند، در نتیجه غسل بر او واجب نیست.

همچنین، عرض شد که ممکن است که گفته شود که در فرض مذکور، شخص علم اجمالی دارد که منی یا متعلق به خودش است یا متعلق به شخص دیگر است لذا با توجه به این علم اجمالی، واجب است که غسل کند، لکن در پاسخ عرض شد که علم اجمالی مذکور [علم به جنابت خودش یا دیگری] در حق او اثری ندارد زیرا یک طرف علم اجمالی [علم به جنابت دیگری]، از محل ابتلای او خارج است. البته اگر جنابت شخص دیگر، محل ابتلای شخص باشد، یعنی با آن شخص دیگر که جنب شده است ارتباط داشته باشد، مثلاً در لباس او نماز می‌خواند یا کاری را مشترکاً انجام می‌دهند، در این صورت، علم اجمالی مؤثر است.

همچنین، عرض شد که بعضی به وجوب غسل بر شخص مذکور، حکم کرده‌اند و برای مدعای خود به دو روایت موثق از سماعه استناد کرده‌اند؛

روایت اول: عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع)؛ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يَرَى فِي ثَوْبِهِ الْمَنِيَّ بَعْدَ مَا يُصْبِحُ وَلَمْ يَكُنْ رَأَى فِي مَنَامِهِ أَنَّهُ قَدْ اِحْتَلَمَ، قَالَ: «فَلْيَغْتَسِلْ وَلْيَغْسِلْ ثَوْبَهُ وَيُعِيدُ صَلَاتَهُ»^۱.

روایت دوم: عَنْ سَمَاعَةَ؛ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ الرَّجُلِ يَنَامُ وَلَمْ يَرَ فِي ثَوْمِهِ أَنَّهُ اِحْتَلَمَ فَوَجَدَ فِي ثَوْبِهِ وَعَلَى فَخْذِهِ الْمَاءَ هَلْ عَلَيْهِ غُسْلٌ؟ قَالَ: «نَعَمْ»^۲.

گفته‌اند که از این دو روایت استفاده می‌شود که شخصی که شک دارد که منی موجود در لباسش، از خودش است یا از دیگری است، واجب است که غسل کند و نمازهایی را که خوانده است باید اعاده کند.

۱. شیخ حر عاملی، وسائل الشیعة، ج ۲، کتاب الطهارة، ابواب الجنابة، باب ۱۰، ص ۱۹۸، ح ۲.

۲. همان، ح ۱.

دو روایت مذکور از محل بحث خارجند زیرا موضوعی که در مسأله مورد بحث (مسأله ۶۴۱) مطرح شده است با موضوع مطرح شده در این دو روایت متفاوت است زیرا موضوع مسأله مورد بحث این است که اگر شخصی شک کند که منی‌ای که در لباسش مشاهده کرده است، مربوط به خود اوست یا از شخصی دیگر است، واجب نیست که غسل کند، لکن سؤال مطرح شده در دو روایت مذکور، درباره یافتن منی در لباس با فرض اینکه ممکن است متعلق به غیر باشد، نیست، بلکه سؤال، این است که آیا خروج منی به خودی خود موجب وجوب غسل می‌شود یا اینکه حتماً شخص نائم باید در خواب ببیند که محتلم شده است؟ یعنی سؤالی که در این دو روایت آمده است، این است که آیا برای وجوب غسل، صرف خروج منی در خواب کافی است یا اینکه علاوه بر خروج منی، حتماً باید شخص در خواب ببیند که محتلم شده است؛ به تعبیر دیگر، سماعه در این دو روایت، احتمال داده است که در خواب دیدن خروج منی و احتلام در خواب، برای وجوب غسل موضوعیت دارد، یعنی فکر کرده است که شخص باید در خواب ببیند که محتلم شده است و بعد از اینکه از خواب بیدار شد منی را در لباسش ببیند تا غسل بر او واجب شود لذا از امام صادق (ع) سؤال کرده است که آیا اگر شخص خروج منی را در خواب نبیند و فقط بعد از بیدار شدن، منی را در لباسش ببیند، باید غسل کند که امام (ع) در پاسخ فرموده است که بله باید غسل کند، یعنی صرف دیدن منی در لباس برای وجوب غسل کفایت می‌کند و لازم نیست که حتماً در خواب ببیند که محتلم شده است. بنابراین، موضوع این دو روایت، به موضوع مورد بحث در مسأله ۶۴۱ ربطی ندارد لذا استناد به این دو روایت بر مدعا (وجوب غسل بر شخصی که شک دارد که منی موجود در لباسش، از خودش است یا از دیگری است) تمام نیست.

از آنچه در رابطه با دو روایت سماعه بیان شد، عدم تنافی بین این دو روایت و روایت ابوبصیر که در ذیل بیان می‌شود نیز روشن می‌گردد؛

عَنْ أَبِي بَصِيرٍ؛ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ الرَّجُلِ يُصِيبُ بَثْوَيْهِ مَنِيًّا وَلَمْ يَعْلَمْ أَنَّهُ اخْتَلَمَ، قَالَ: «لِيُغْسِلَ مَا وَجَدَ بَثْوَيْهِ وَلِيَتَوَضَّأَ»؛ ابوبصیر از امام صادق (ع) در رابطه با شخصی که در لباسش منی دیده است، لکن نمی‌داند که محتلم شده است، سؤال کرده است که وظیفه‌اش چیست؟ آن حضرت (ع) در پاسخ فرموده است که آنچه را که در لباسش هست، می‌شوید و وضو می‌گیرد و نیازی به غسل نیست.

برخی گمان کرده‌اند که بین دو روایت سماعه و روایت ابوبصیر تعارض است زیرا در دو روایت موثقه سماعه به وجوب غسل بر کسی که در لباسش منی دیده است، حکم شده است و از روایت ابوبصیر عدم وجوب غسل استفاده می‌شود، پس بین این روایات تعارض است. این عده در صدد رفع تعارض بین این روایات برآمده و گفته‌اند که برای جمع بین این روایات دو راه وجود دارد؛ راه اول، این است که روایت ابوبصیر به موردی مربوط می‌شود که شخص دیگری با شخص مورد نظر، در لباسش شریک است لذا اگر به وجوب غسل در فرض مذکور در روایت، حکم نشده است به این خاطر است که لباسش مشترک بین او و شخص دیگر است، لذا چون محتمل است که منی مشاهده در لباس، متعلق به شخص دیگر باشد، به وجوب غسل حکم نمی‌شود، ولی حکم به

و جوب غُسل در دو روایت سماعه به خاطر این است که لباس شخص، مشترک بین او و دیگری نیست، بلکه اختصاص به خودش دارد لذا اگر مَنی را در آن مشاهده کرد، واجب است که غسل کند.

راه دوم، این است که گفته شود که دو روایت موثق سماعه بر موردی حمل می‌شوند که شخص مَنی را بعد از خواب [و بدون فاصله طولانی] ببیند؛ به گونه‌ای که شخص علم یا ظن غالب پیدا کند که مَنی متعلق به خودش است، که در این صورت واجب است که شخص غسل کند، ولی روایت ابوبصیر، مربوط به موردی است که شخص مَنی را در لباسش مشاهده کرده است، ولی بعد از خواب نبوده است، یعنی این گونه نبوده است که شخص بعد از خواب، مَنی را در لباسش مشاهده کرده باشد لذا غسل واجب نیست و شستن لباس کفایت می‌کند.

اما در پاسخ این عده عرض می‌شود که نیازی به جمع مذکور، نیست چون اساساً دو روایت سماعه از محل بحث خارجند و لذا اصلاً تعارضی بین این دو روایت با روایت ابوبصیر نیست تا نیاز به رفع این تعارض و جمع بین آنها باشد.

«الحمد لله رب العالمین»